

minis quasi despectior, sed remunerabitur quasi liber inter homines: seruus autem Christi, quod dignitatis est nomen.

CAPVT . IIII .

Domini quod iustum est & æquum, seruis præbete, sciētes quod & uos dominum habetis in cælis.) Ne domini temporales superbia extollantur, præsumentes de dominatu, mitigat & cohibet animos illorum, ut adhita consideratione humani generis animaduertāt autorem deum, non seruos & liberos, sed omnes ingenuos condidisse. Sed hoc mundi iniquitate factum est, ut dum alter alterius fines inuadit, tūc captiuos ducit ingenuos. unde & manu capti dicti sunt à ueteribus, inde mancipia. Hic casus & conditio etiam nunc apparet, alij redimūtur, alij remanent serui. Apud deum autem hic seruus habetur, qui peccauerit. Denique peccati causa Cham seruus audiuit, cui sententię ueteres assensere, ita ut definirent omnes prudentes esse liberos, stultos omnes esse seruos: quia prudens abstinet à peccatis, ut hic ingenuus sit qui recta sequitur: seruus autem, qui per stultitię imprudentiam subiicit se peccato. Vnde & Cham propter stulticiã, quia risit nuditatem patris stulte, seruus est appellatus. Ostēdit ergo dominus, quia nō ueri sunt domini, sed quasi per imaginē: corporū em̄ nō animorum sunt domini. Solus enim domiuus & autor rerum inuisibilis deus tam corporibus quàm animis dominatur: ut hæc considerantes, iusta ab eis exigant seruitiua, talia utiq; qualia & à se exigere uolunt à domino cōmuni. Nam cum ipsi nō ut dignum est deo seruiant, quē non negant omnium potestatem habere, cuiusq; quotidiana dona per ministeria creaturæ humanis usibus exhiberi: à paribus suis, non dicam fratribus, tam grauiam exigunt seruitiua, ut ferri nō possint, non potentes in animo, quia & ipsi uelint nolint serui sunt, & uiderint cuius meriti. ¶ Orationi instate uigilantes in illa, orantes simul & pro nobis, deus aperiat nobis ostium uerbi ad loquendum

quendum mysterium Christi, propter quod etiã uinctus sum, ut manifestem illud prout oportet me loqui.) Iam prudentibus mysterium domini Christi in euitandis uitijs peccatorum orationi instandum ostendit, ut meritis crescant deficiẽtibus tentationibus aduersarij. Quos intantum dignos habet, ut iudicet eos etiam se posse precibus adiuuare, ad adserendum audacter Euangelium, ad quod manifestandum legationem acceperat. ¶ In sapientia ambulare ad eos qui foris sunt, tempus redimetes. Sermo uester semper in sale gratia sit cõditus, ut sciatis quomodo oporteat uos singulis respondere.) Quoniam necesse est ambulare nos inter infideles, & colloquia miscere causa cõuersationis mūdane, hoc est quod commonet, ut cum sapientia sit ipsa cõuersatio propter scandalum gentilium, ne occasionem accipiant per nos blasphemandi, & incitentur ad persequẽdum. Quid enim opus est loqui cū eo, quem scias intractabilem, & obstinatæ mentis paratum ad contumeliam faciendam? Ideo hæc monet, ut oportuno & loco & tẽpore, magistra modestia, religionis uerba promantur, aut si persona talis in medio est, quæ perstrepat, reticendum. Aliter enim cū potentibus mundi, aliter cum mediocribus, & aliter cum humilibus agendum est. Aliter iterum cum mansuetis, aliter cum iracūdis, quibus cedi oportet, hoc est redimere tempus. Cum enim insidiant dominicis uerbis, & furenti temporis audacia cedis, iniurias infesti temporis lucrifacts. Nam si caput, id est rex assentit, corpori est libertas loquendi uerba dei cum mansuetudine, ut prouocentur ad bonum, perstreptentibus tamen & animosis ad conuitia semper cedendum. Vincis enim dum cedis.

¶ Quæ circa me sunt, omnia nota faciet uobis Tychicus dilectus frater, & fidelis minister, & conseruus in domino, quẽ misi ad uos ad hoc ipsum, ut cognoscat quæ circa uos sunt, & cõsoletur corda uestra cum Onesimo charissimo & fideli fratre, qui est ex uobis: omnia quæ hic sunt, nota faciet uobis.) Ad hoc se dicit fratres misisse, ut inuicẽ sibi nota fierẽt quæ agerẽtur ab inuicẽ. Quãuis superius

Superius dicat spiritu se presentem apud eos, & uidere quæ agerent, internuncijs tamen opus est. Solicitor enim fiet quis quando uidet ad se uenire ad considerandâ cōuersationē suā. Plus enim ueret, si speculetur se uideri quæ agat. Nam cū deus omnia uideat, & sciamus omnia illi nota esse, quia non tamen uidemus nos uideri ab eo, cōtraria facimus. ¶ Salutat uos Aristarchus comes captiuitatis meæ, & Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandatū, ut si uenerit ad uos, excipiatis illū, & Iesus qui dicit iustus, qui sunt ex circumcisione, Mi soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi solatio fuerunt.) Hic Aristarchus bonæ cōuersationis ac meriti uidetur, qui deuotione dominica particeps, & socius laboris Apostoli designatur. Marcum autē ut cōmendet quid sit non tacet, ut cum laudabilis uiri Barnabæ affinis addiscitur honorabilis habeatur. Addit & Iesum, quem iustum nomine uocari appellat. Quibus solis testimoniū perhibet quia hi ex circumcisione adiutorio fuerunt ei, assentientes & participes sententiæ eius, ut iam circūcidi ulterius non debere prædicarent, ideo participes illos dicit suos in regno dei. Circuncidendum autem esse, & sabbata & neomenias seruandas prædicare, nō spiritale est, sed terrenū ¶ Salutat uos Epaphras, q̄ est ex uobis seruus Christi.) Chariorē illis facit epistolā, quando ei, qui ex ipsis est, testimonium reddit. ¶ Semper sollicitus pro uobis in orationibus ut sitis p̄fecti, & abunde expleti in omni uoluntate dei. Tam salutaria se illis exoptare testatur, ut illū qui cuius illos est, & affectu unanimitatis charissimus participem suæ deuotionis in profectū eorū ostendat. ¶ Testimoniū enim adhibeo illi, quia habet multū laborē pro uobis, & pro his qui Laodiceæ sunt & Hierapoli.) Ut sollicitos eos salutis suæ faciat, aliorū uigilantia quanta sit pro his ostendit. Solicitor enim quis fit pudore, quando in causa sua alterum uiderit laborare. ¶ Salutat uos Lucas medicus charissimus, & Demas.) Verē charissimus Apostolo fuit Lucas, quia oīa postponens, apostolos secutus est semper, qui & Euāgelium & Actus apostolorū

apostolorum scripsisse perhibetur. ¶ Salutate eos qui sunt Laodiceæ fratres, & Nympham, & domesticam eius Ecclesiam.) Quoniam simili modo & pro his qui Laodiceæ sunt, sollicitus erat, in eorum epistola hos saluandos monet, Nympham chariorem existimâs, cuius & domum salutât. Tam enim deuota uidetur fuisse, ut omnis domus eius signo titulata esset crucis. ¶ Et cum lecta fuerit apud uos hæc epistola, facite ut & Laodicensium Ecclesiæ legatur, & Laodicensium uos legatis.) Quia generales sunt institutiones Apostoli, & ad omnium profectum scriptæ epistolæ, idcirco etiam Laodicensibus epistolam hanc legi præcepit, ut per hanc quid agendum sibi esset, addicerent: & Colossenses ut eorum legerent iuxta sensum supradictum. ¶ Et dicite Archippo: Vide misterium quod suscepisti in domino, ut illud implcas.) Præpositum illorum per eos ipsos commonet, ut sit sollicitus de salute ipsorum. Et quia plebis solius causa scribitur epistola, ideo quæ non ad rectorem ipsorum destinata est, sed ad Ecclesiam. Post eum Epaphram, qui illos imbuuit, hic accepit regendam eorum Ecclesiam. ¶ Ipsa enim saluatio mea manu Pauli, memores estote uinculorum meorum. Gratia uobiscum.) ¶ Et confirmet epistolam manu sua scriptam dicit, memorans ut in mente habeant exitus eius, quos patiebatur pro salute gentium, & tales se præberent, ut non ferrat ægre pati pro his iniuriis.

DIVI AM

BRO SII MEDIOLANENSIS EPISCOPI
commentarij in epistolam beati Pauli
ad Thessalonicenses.

PRÆFATIO.

Vthorum, id est Thessalonicensium exëplo alios exhortetur ad fidei incrementa, istos laudat eo, quod in accepta gratia permanentes, ad profectum